

De overstap naar het hoger onderwijs voor cognitief sterke leerlingen

Symposium 'Talent laten groeien'
4 februari 2025

Alicia Ramos - Valérie Van Hees

Welkom

Alicia Ramos

Valérie Van Hees

Ruth Stokx

Karine Verschueren

Van Hees, V., Ramos, A., Stokx, R., & Verschueren, K. (2024); Leidraad cognitief sterk functioneren: richtlijnen voor een inclusief beleid in (de transitie naar) het hoger onderwijs. In opdracht van Vlaamse Overheid. In samenwerking met SIHO.

Overzicht

**Deel 1. Cognitief sterk functioneren:
Transitie naar het hoger onderwijs**

Deel 2. Cognitief sterk functioneren:
Regelgeving en ondersteuning

Vragen en interactie

 Poll Everywhere

 mondeling

Wat hoop je vandaag te leren?

 0

Niemand heeft nog gereageerd.

Houd vol! Er komen reacties binnen.

Vragen aan sprekers

- doorlopend, in tab 'Vragen aan sprekers'
- stem een vraag omhoog of omlaag

op aangegeven momenten

Studeren in het hoger onderwijs

Uitdagingen

Sociale
uitdagingen

Academische
uitdagingen

Maar hoe zit het bij cognitief sterk functionerende studenten?

(Cognitieve) Begaafdheid

Wetenschappelijke literatuur

- Geen eensgezindheid
- Gemeenschappelijke kenmerken

Multidimensioneel

creatief - sociaal – sportief – **cognitief** - ...

Ontwikkelingsgericht

geleidelijke ontwikkeling door training, oefening, instructie

Contextueel

vindt plaats in en dankzij context

Er zijn verschillende modellen met deze uitgangspunten

Model van cognitieve talentontwikkeling

Cognitief sterk functionerende studenten

“

Studenten met **sterke cognitieve vaardigheden** die al dan niet tot uiting komen in sterke leerprestaties, onder invloed van **niet-cognitieve persoonskenmerken** en/of **contextkenmerken**.

“

Ook studenten die **sterk presteren op academisch vlak** (in het algemeen of in een bepaald leerdomein), maar **voor wie geen informatie beschikbaar is over hun onderliggende cognitieve capaciteiten** behoren tot de groep die cognitief sterk functioneert.

Het gaat ook om studenten die er niet slagen om hun prestaties te verzilveren

“Cognitief sterk functioneren”

Voorkomen

Variatie in meting

- Cognitieve tests
- Criteria van academische prestaties
- Inschatting door leerkracht

Het **voorkomen varieert per studie**, afhankelijk van het criterium dat wordt gebruikt om begaafde studenten te identificeren.

top **10%**

Flexibel hanteren in onderwijscontext - focus op onderwijsbehoeften

Verder differentiëren binnen cognitief sterk functionerende studenten

Hoe zit het met cognitief sterk functionerende studenten in de transitie naar hoger onderwijs?

Hebben ze het makkelijker dan andere studenten?

De transitie verloopt niet noodzakelijk goed

~ **onderwijsomgeving aangepast aan hun onderwijs- en ondersteuningsbehoeften?**

~ **samenspel van belemmerende of faciliterende factoren**

Transitie naar hoger onderwijs

Cognitief sterke studenten

Cognitief sterke studenten

Cognitieve vaardigheden

... hebben een brede algemene basiskennis en interesse

... kunnen gemakkelijk abstract denken en verbanden zien tussen thema's

... hebben vaak genoeg aan een minimale set aan instructie om taken te begrijpen en zelfstandig tot een goed einde te brengen

... verwerken informatie en leerstof sneller, zowel bij gemakkelijke als complexere taken

... beschikken over een groot analytisch en probleemoplossend vermogen

... hebben een goed (werk)geheugen en kunnen informatie efficiënt ophalen

Cognitief sterke studenten ...

Cognitieve
vaardigheden

Uitdagend onderwijs afgestemd op leerkenmerken

- Differentiëren
- Inperken instructies,
- Verdiepen en verbreden leerinhoud,
- Flexibele leertrajecten,
- Versnellingstrajecten
- ...

Cognitief sterke studenten ...

Cognitieve
vaardigheden

Breed geheel aan cognitieve vaardigheden

- Redeneervermogen, verbaal verworven kennis, geheugen, ...
- Algemeen niveau en profiel

Transitie naar hoger onderwijs

Transitie naar hoger onderwijs

Transitie naar hoger onderwijs

Uitkomsten

Sociale integratie

Academische integratie

Leerprestaties

Betrokkenheid

.....

... verzilveren bij voldoende uitdaging

... gefrustreerd en gedemotiveerd geraken als ze op hun leerhonger blijven zitten

Een aanzienlijke groep van cognitief begaafde studenten **moeijkheden ervaren om hun sterke capaciteiten te verzilveren in studiesucces**

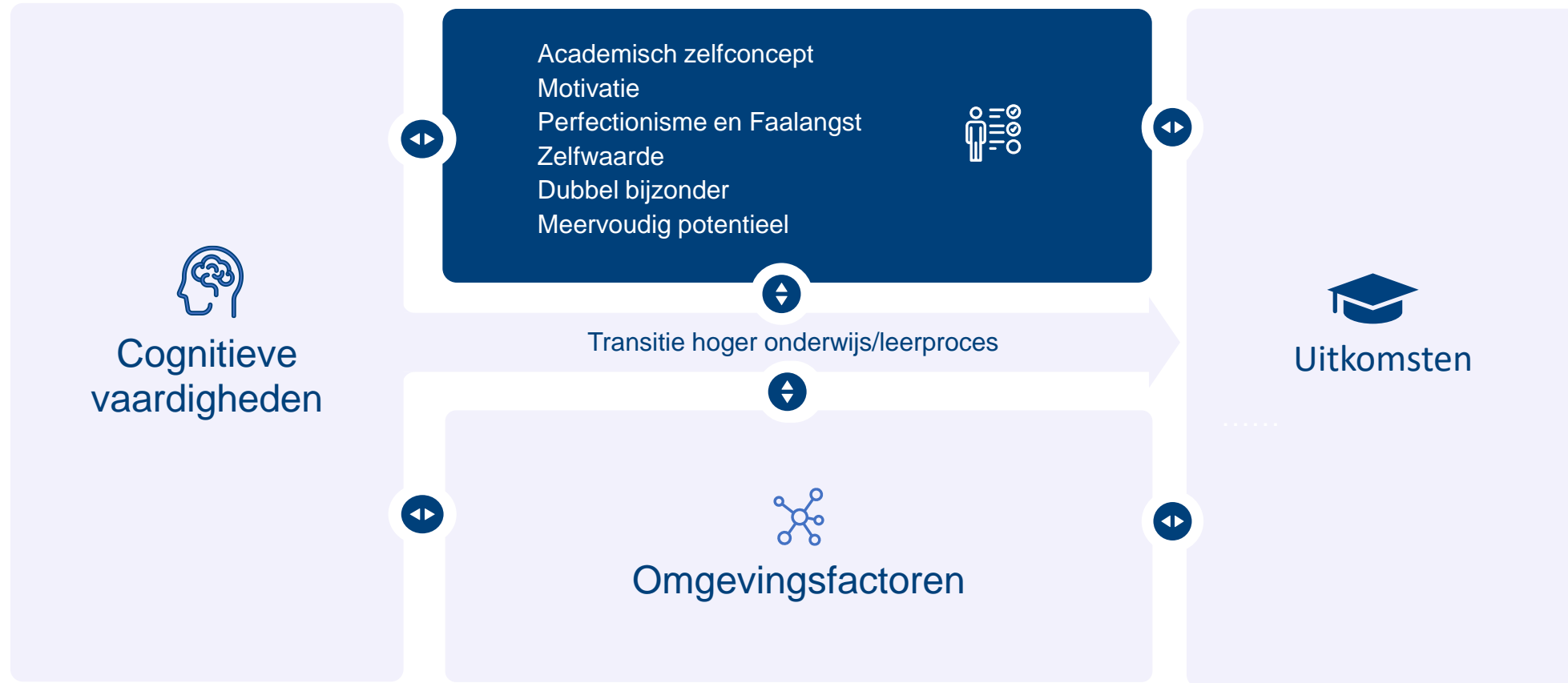
In Vlaanderen **rapporteert bijna vier op tien van cognitieve sterke studenten vertraging in het studietraject** aan de hogeschool of universiteit

Samenspel van belemmerende en faciliterende factoren

Transitie naar hoger onderwijs

Transitie naar hoger onderwijs

Niet-cognitieve kenmerken

... Academisch zelfconcept vaak hoger, maar kan onder druk komen in de transitie

... Zelfregulatie een probleem bij te weinig uitdaging in het leerplichtonderwijs

... Meervoudig potentieel kan een studiekeuze bemoeilijken

... Verlaagde autonome motivatie bij onderpresteerders

... Perfectionisme en faalangst kunnen voorkomen, maar zijn geen typisch kenmerk

Dubbel bijzonder verwijst naar kenmerken van **cognitieve begaafdheid** en gedragskenmerken van **ontwikkelingsstoornissen**.

Meervoudig potentieel verwijst naar **uitblinken in verschillende domeinen**.

Niet-cognitieve kenmerken

... Academisch zelfconcept vaak hoger, maar kan onder druk komen in de transitie

... Zelfregulatie een probleem bij te weinig uitdaging in het leerplichtonderwijs

... Meervoudig potentieel kan een studiekeuze bemoeilijken

... Verlaagde autonome motivatie bij onderpresteerders

... Perfectionisme en faalangst kunnen voorkomen, maar zijn geen typisch kenmerk

Dubbel bijzonder verwijst naar kenmerken van **cognitieve begaafdheid** en gedragskenmerken van **ontwikkelingsstoornissen**.

Meervoudig potentieel verwijst naar **uitblinken in verschillende domeinen**.

Niet-cognitieve kenmerken

... Academisch zelfconcept vaak hoger, maar kan onder druk komen in de transitie

... Zelfregulatie een probleem bij te weinig uitdaging in het leerplichtonderwijs

... Meervoudig potentieel kan een studiekeuze bemoeilijken

... Verlaagde autonome motivatie bij onderpresteerders

... Perfectionisme en faalangst kunnen voorkomen, maar zijn geen typisch kenmerk

Dubbel bijzonder verwijst naar kenmerken van **cognitieve begaafdheid** en gedragskenmerken van **ontwikkelingsstoornissen**.

Meervoudig potentieel verwijst naar **uitblinken in verschillende domeinen**.

Niet-cognitieve kenmerken

... Academisch zelfconcept vaak hoger, maar kan onder druk komen in de transitie

... Zelfregulatie een probleem bij te weinig uitdaging in het leerplichtonderwijs

... Meervoudig potentieel kan een studiekeuze bemoeilijken

... Verlaagde autonome motivatie bij onderpresteerders

... Perfectionisme en faalangst kunnen voorkomen, maar zijn geen typisch kenmerk

Dubbel bijzonder verwijst naar kenmerken van **cognitieve begaafdheid** en gedragskenmerken van **ontwikkelingsstoornissen**.

Meervoudig potentieel verwijst naar **uitblinken in verschillende domeinen**.

Niet-cognitieve kenmerken

... Academisch zelfconcept vaak hoger, maar kan onder druk komen in de transitie

... Zelfregulatie een probleem bij te weinig uitdaging in het leerplichtonderwijs

... Meervoudig potentieel kan een studiekeuze bemoeilijken

... Verlaagde autonome motivatie bij onderpresteerders

... Perfectionisme en faalangst kunnen voorkomen, maar zijn geen typisch kenmerk

Dubbel bijzonder verwijst naar kenmerken van **cognitieve begaafdheid** en gedragskenmerken van **ontwikkelingsstoornissen**.

Meervoudig potentieel verwijst naar **uitblinken in verschillende domeinen**.

Niet-cognitieve kenmerken

... Academisch zelfconcept vaak hoger, maar kan onder druk komen in de transitie

... Zelfregulatie een probleem bij te weinig uitdaging in het leerplichtonderwijs

... Meervoudig potentieel kan een studiekeuze bemoeilijken

... Verlaagde autonome motivatie bij onderpresteerders

... Perfectionisme en faalangst kunnen voorkomen, maar zijn geen typisch kenmerk

Dubbel bijzonder verwijst naar kenmerken van **cognitieve begaafdheid** en gedragskenmerken van **ontwikkelingsstoornissen**.

Meervoudig potentieel verwijst naar **uitblinken in verschillende domeinen**.

Niet-cognitieve kenmerken

... Academisch zelfconcept vaak hoger, maar kan onder druk komen in de t transitie

... Zelfregulatie een probleem bij te weinig uitdaging in het leerplichtonderwijs

... Meervoudig potentieel kan een studiekeuze bemoeilijken

... Verlaagde autonome motivatie bij onderpresteerders

... Perfectionisme en faalangst kunnen voorkomen, maar zijn geen typisch kenmerk

Dubbel bijzonder verwijst naar kenmerken van **cognitieve begaafdheid** en gedragskenmerken van **ontwikkelingsstoornissen**.

Meervoudig potentieel verwijst naar **uitblinken in verschillende domeinen**.

Transitie naar hoger onderwijs

Transitie naar hoger onderwijs

Transitie naar hoger onderwijs

Omgevingskenmerken

Omgevingsfactoren

Sociaal netwerk

Leeromgeving

.....

... Bevindingen sociaal netwerk zijn gemengd

... Belang ontmoeten medestudenten met
gelijkaardige ervaringen

... Uitdagende leeromgeving en flexibel
onderwijsaanbod

... Warm en veilig leerklimaat

... Duidelijke verwachtingen en procesgerichte
feedback

Studeren in het hoger onderwijs

Vragen aan de sprekers

Niemand heeft nog gereageerd.

Houd vol! Er komen reacties binnen.

Maak kennis met Julien

Wat zijn de voornaamste beïnvloedende factoren die jullie in de praktijk opmerken?

Niemand heeft nog gereageerd.

Houd vol! Er komen reacties binnen.

Maak kennis met Jimmi

Wat zijn de voornaamste beïnvloedende factoren die jullie in de praktijk opmerken?

Niemand heeft nog gereageerd.

Houd vol! Er komen reacties binnen.

Overzicht

Deel 1. Cognitief sterk functioneren:
Transitie naar het hoger onderwijs

**Deel 2. Cognitief sterk functioneren:
Regelgeving en ondersteuning**

Hoe ondersteunen?

Inclusief onderwijs ...

“

waarbij studenten **optimale leer- en ontwikkelingskansen** krijgen via een **flexibel onderwijsaanbod** en **passend ondersteuningsaanbod**

waarbij **drempels om volwaardig deel te nemen aan onderwijs en studentenleven** worden **weggenomen**

“

ook voor cognitief sterk functionerende studenten!

Regelgeving transitie hoger onderwijs

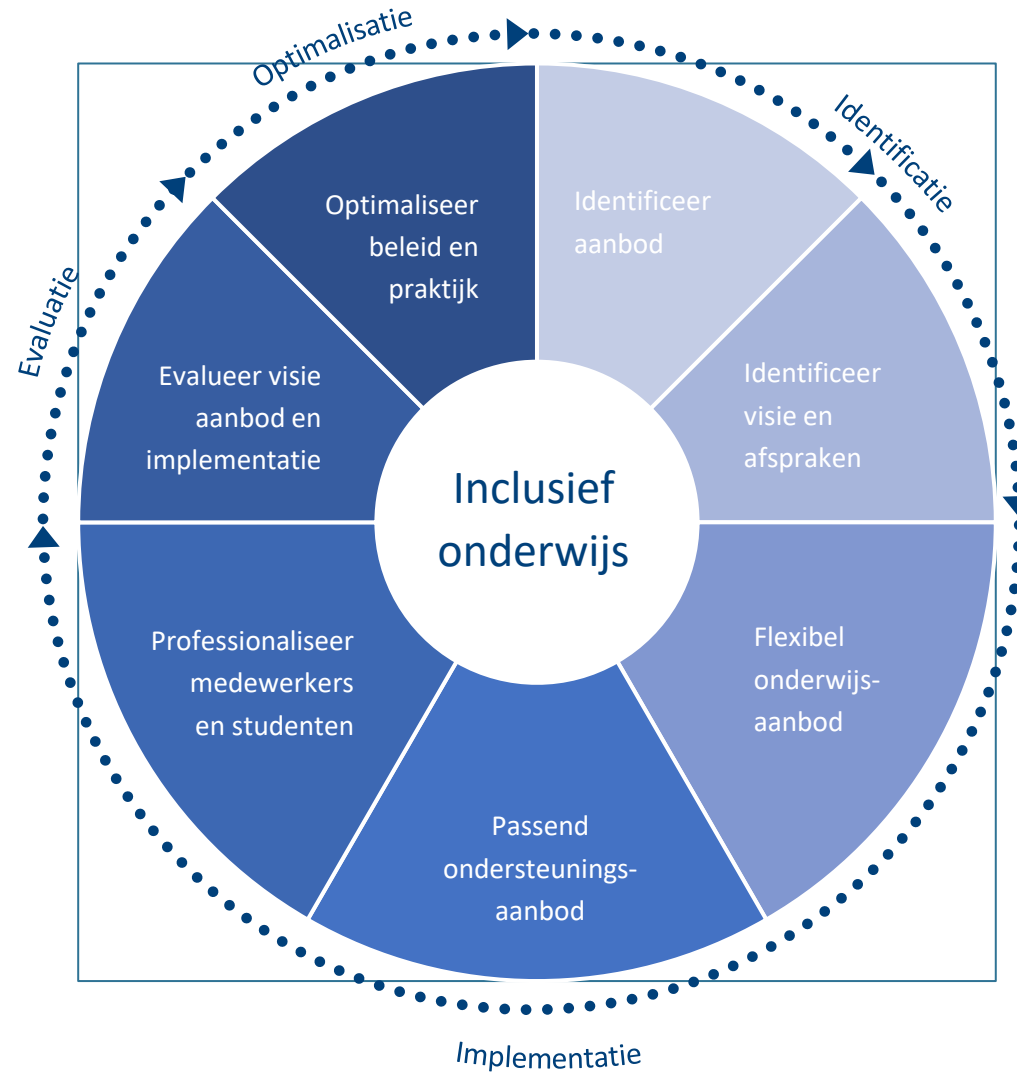
- Knelpunten
- Aanbevelingen

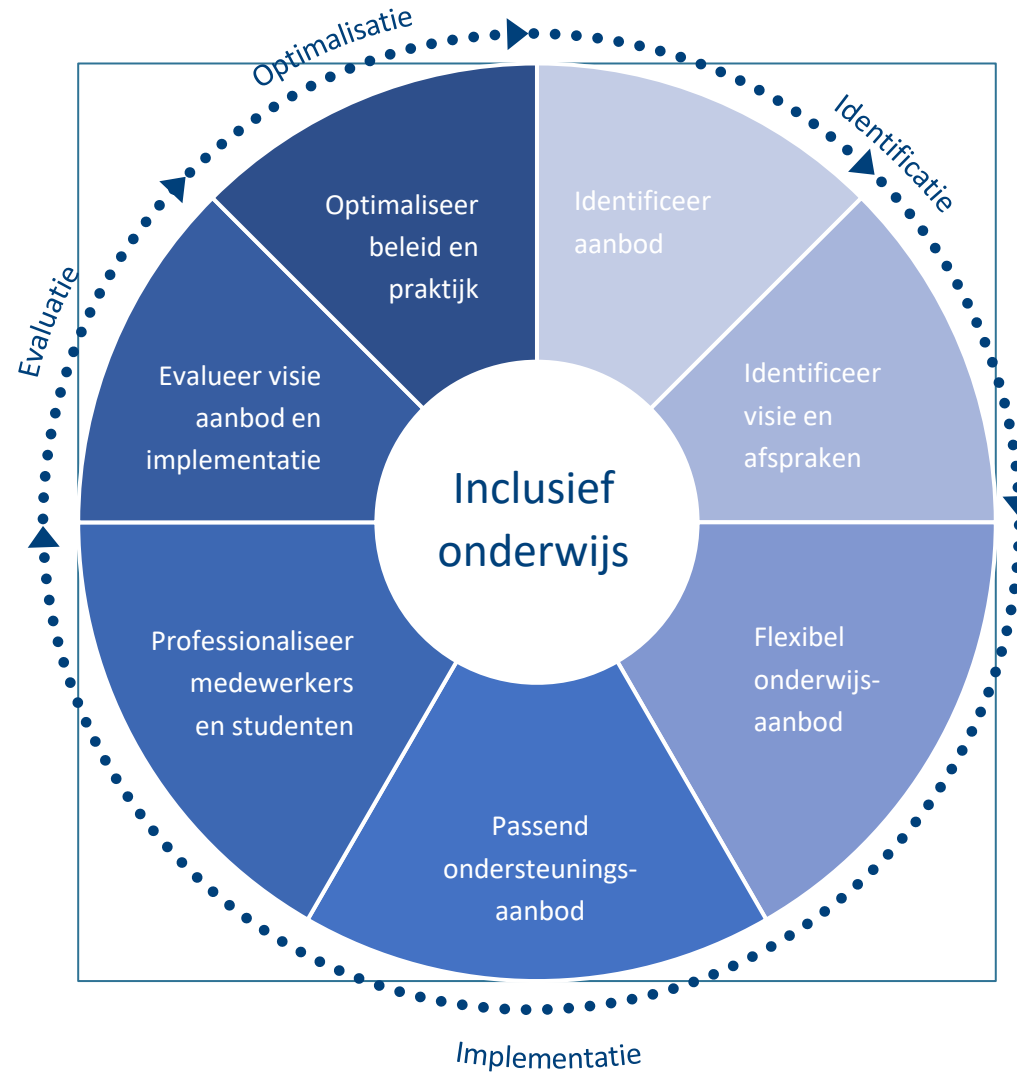
- studiepunten
- opleidingsonderdelen
- studiekost
- leerkrediet
- examencommissie
- bijzonder statuut
- studieomvang
- contactpunt

Deze aanbevelingen kunnen hét verschil maken voor cognitief sterke studenten!

Hoe ondersteunen?

Hoe ondersteunen?

- vervroegde toegang
- mogelijkheden voor differentiatie, verdieping geïndividualiseerde trajecten
- effectieve methodieken
- honoursprogramma's
- ondersteuning leerprocessen & studiekeuze
- ontmoetingsmomenten
- dubbel bijzonder
- sensibilisering en professionalisering

Ondersteunende materialen

Leidraad Cognitief sterk functioneren Richtlijnen voor een inclusief beleid in (de transitie naar) het hoger onderwijs

Fiche: Facts & Figures cognitief sterk functioneren

Fiche: Begeleiderskompas en groeigesprekken

Fiche: Aanbod voor leerlingen secundair onderwijs

Ted Talk Cognitief sterk functioneren

Fiche: ABC-ondersteunend klimaat

Leidraad cognitief sterk functioneren

Van Hees, V., Ramos, A., Stokx, R., & Verschueren, K. (2024); Leidraad cognitief sterk functioneren: richtlijnen voor een inclusief beleid in (de transitie naar) het hoger onderwijs. In opdracht in van de Vlaamse Overheid. In samenwerking met SIHO.

Fiche Facts & Figures

Cognitief sterk functioneren

Facts & figures, aandachtspunten & tips

1. Facts & figures

- Cognitief sterk functionerende studenten beschikken over **sterke cognitieve vaardigheden** die al dan niet tot uiting komen in sterke leerprestaties, onder invloed van **niet-cognitieve persoonskenmerken** en/of **omgevingskenmerken**.
- Ook studenten die **sterk presteren op academisch vlak** (in het algemeen of in een bepaald leerdomein), maar voor wie geen informatie beschikbaar is over hun onderliggende capaciteiten **behoren tot de groep die cognitief sterk functioneert**.
- Over het algemeen wordt **de top tien procent van leeftijdgenoten** beschouwd als **'begaafd' of 'sterk functionerend' in het cognitieve domein**. In termen van scores op intelligentietests komt dit voor de meeste tests overeen met een algemeen IQ van 120 of meer. De top drie procent (algemeen IQ ≥ 130) noemt men doorgaans 'hoogbegaafd' of 'cognitief zeer sterk functionerend'.
- Cognitief sterk functionerende studenten hebben onmiskenbaar **veel potentieel om te leren**. Ze zijn vaak snel van begrip, kunnen grote denksprongen maken, kunnen makkelijk abstract denken, zien gemakkelijk verbanden tussen thema's, hebben een grote kennis en een goed geheugen, en hebben vaak genoeg aan een beperkte set van instructies om taken te begrijpen en zelfstandig tot een goed einde te brengen. Gezien hun sterk leervermogen hebben ze **meer uitdaging nodig om gemotiveerd te blijven**.
- Cognitief sterk functionerende studenten behalen doorgaans betere schoolse prestaties en hebben een hoger **academisch zelfconcept** dan typische begaafde studenten. Een gebrek aan cognitieve uitdaging en een mismatch tussen onderwijsnoden en -omgeving kunnen het academisch zelfconcept van cognitief sterke studenten evenwel negatief beïnvloeden.

Cognitief sterk functioneren

Facts & figures, aandachtspunten & tips

2. Aandachtspunten & tips

Studiekeuze en studietraject

Aandachtspunten

- Cognitief sterke studenten met een meervoudig potentieel of een perfectionistische houding, kunnen soms **moelijk tot een studiekeuze** komen.
- Ze kunnen ook **moelijkheden** ervaren om **inzicht** te krijgen **in de verwachtingen van een opleiding en in het eigen leerproces**.
- Cognitief sterke studenten hebben vaak **meerdere interesses en talenten** en kunnen soms moeilijk voor één opleiding kiezen.
- Cognitief sterke studenten kunnen nood hebben aan een extra uitdaging, maar hebben soms onvoldoende inzicht in de verwachtingen van een opleiding en in het eigen leerproces.
- Terwijl bepaalde cognitief sterke studenten een uitdaging zoeken in **verdieping**, zoeken anderen een uitdaging in **verbreding**.

Tips

- Ondersteuning in **het studiekeuzeproces** en het **specificeren van de verwachtingen en leerresultaten** van opleidingen kan bijdragen tot het maken van een gerichte studiekeuze en het inschatten van realistische verwachtingen.
- Een **individueel traject** afgestemd op de sterktes kan ondersteunend werken. Meerdere studiepunten opnemen per jaar, vakken opnemen over faculteiten heen, (brede interessesfeer)/ keuzevakken uit andere disciplines, een buitenlandervaring, een honoursprogramma (een programma bovenop de opleiding), een excellentietraject, een Engelstalig traject of biplomeringstraject kunnen tegemoetkomen aan de leerhonger van deze studenten.

Ted Talk

Vakken volgen in het hoger onderwijs

Vakken volgen aan de hogeschool of universiteit vanuit het secundair onderwijs: hoe werkt het precies?

Heb je een extra uitdaging nodig tijdens je laatste jaar secundair onderwijs? Overweeg dan om een vak te volgen aan de hogeschool of universiteit. Je kan je verdiepen in een thema, je maakt kennis met het hoger onderwijs en de studenten! Je verlegt ook je grenzen.

1. Hoe werkt het?

- Je bent ingeschreven in het **laatste jaar secundair onderwijs**.
- Je moet de **toestemming** hebben van jouw **klassenraad en de directie** om vakken op te nemen aan de hogeschool of universiteit.
- Je kiest **één of meerdere opleidingsonderdelen** uit het aanbod dat de hogeschool of universiteit jou aanbiedt.
- Een opleidingsonderdeel volgen betekent dat je moet kunnen **deelnemen aan alle onderwijs- en examenactiviteiten** van dit opleidingsonderdeel. Je wordt dus in de les en op het examen verwacht. Je programma in jouw secundaire school wordt verlicht, zodat je aanwezig kan zijn in de les aan de hogeschool of universiteit.
- Je betaalt **vast studiegeld** voor jouw inschrijving. Afhankelijk van het opleidingsonderdeel kunnen er nog kosten bijkomen, bijvoorbeeld voor studiemateriaal. Met een creditcontract kan je niet in aanmerking voor een studietoelage.
- Voor het opnemen van een opleidingsonderdeel in een creditcontract zet je **leerkrediet** in. Als je slaagt voor dit opleidingsonderdeel krijg je dit leerkrediet terug. Slaag je niet of neem je niet deel aan het examen, dan verlies je het leerkrediet.
- Als je slaagt voor het opleidingsonderdeel, ontvang je een **creditbewijs**. Een creditbewijs is een attest dat verklaart dat je de competenties van dat opleidingsonderdeel verworven hebt.
- Als je je het volgende jaar inschrijft voor een bachelorprogramma waarvan dat opleidingsonderdeel deel uitmaakt, dan krijg je **een vrijstelling** voor dat opleidingsonderdeel.

Vakken volgen in het hoger onderwijs

2. Hoe schrijf je jou in?

- Je doet een **(online) aanvraag** bij de hogeschool of universiteit die jij uitkiest. Bij jouw inschrijving moet je vaak een keuze maken uit het pakket opleidingsonderdelen die de hogeschool of universiteit jou aanbiedt. Jouw klassenraad moet de **toestemming** geven. Stem dus eerst met hen af. Ook je ouders als je minderjarig bent.
- Vul het **aanvraagformulier** in en voeg bij jouw aanvraag de **nodige bewijsstukken** toe, zoals een bewijs van jouw inschrijving in de secundaire school, jouw motivatie en de toestemming van jouw klassenraad.
- De **hogeschool of universiteit valtooit jouw inschrijving**. Je ontvangt een bevestiging, een factuur, informatie over jouw account, jouw lessenrooster en jouw examenrooster. Je ontvangt ook een studentenkaart en krijgt ook toegang tot de digitale leeromgeving.

3. Welke ondersteuning mag je verwachten?

- Jouw school en de universiteit of hogeschool gaan **samen op zoek** naar de **juiste begeleiding**. Zo kan je zowel in jouw vertrouwde omgeving op school, als aan de hogeschool of universiteit met jouw vragen bij een **contactpersoon** terecht.
- Je mag een beroep doen op de **ondersteunende diensten** van de hogeschool of universiteit. Zou je graag zicht hebben op welke studeerstrategieën er zoal allemaal bestaan? Duik dan in het aanbod van sessies aan jouw hogeschool of universiteit.
- Je krijgt ook een **vaste contactpersoon** binnen jouw opleiding aan wie je vragen kan stellen. Hogescholen en universiteiten bekijken ook om je binnen de studentengroep op te vangen. Soms krijg je een **peter/meter of buddy** die jou als student wegwijst in het reilen en zellen van de opleiding.

Meer weten?

- **Ontdek alles over cognitief sterk functioneren**
- **Ontdek alles over creditcontracten**
- **Ontdek alles over het leerkrediet**
- **Ontdek de contactpersonen van hogescholen en universiteiten**
- **Ontdek MoodSpace.be**

SI HO STEUNPUNT INCLUSIEF
HOGER ONDERWIJS

Expertisecentrum
TALENT

Krachtverhalen MoodSpace

Vragen aan de sprekers

Niemand heeft nog gereageerd.

Houd vol! Er komen reacties binnen.

Contact

Alicia.ramos@kuleuven.be

Valerie.vanhees@kuleuven.be

Kennis kent
geen einde

Knowledge
knows no end